

**Міжнародна та національна
системи захисту прав людини:
питання функціонування**

**ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ НОРМ МІЖНАРОДНОГО ПРАВА В
НАЦІОНАЛЬНОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ**

Анна Миколаївна БАРАНОВА,

*старший судовий експерт сектору
дактилоскопічних досліджень відділу
криміналістичних видів досліджень Запорізького
науково-дослідного експертно-криміналістичного
центру МВС України*

Права та свободи людина і громадянина проголошені в усьому світі найвищою цінністю. Одним із актуальних питань залишається питання можливості їх реалізації та захисту. Утвердження, забезпечення, реалізація прав людини є важливим напрямом діяльності, що вказує на демократичність сучасної правової держави.

Відповідно до статті ст. 3 Конституції нашої держави – людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються найвищою соціальною цінністю [1].

Гарантії дотримання прав людини та їх захисту закріплені як в національних, так і в міжнародних нормативних актах. Основна проблема співвідношення міжнародного і національного права полягає насамперед у визначенні ступеня впливу цих двох видів права один на одного.

16 липня 1990 року Верховною Радою УРСР була прийнята Декларація про державний суверенітет, в якій Розділом X було закріплено наступне положення: Україна визнає верховенство загальнолюдських цінностей над класовими, примат норм міжнародного права перед нормами внутрішнього права [2, с. 2]. Ось тут виникає питання співвідношення норм міжнародного та національного прав.

В доктрині права існують три концепції співвідношення міжнародного й національного права: а) концепція верховенства (примату) міжнародного права; б) концепція верховенства (примату) національного права; в) дуалістична концепція [3, с. 25].

Аналізуючи законодавстві України, то з упевненістю можна сказати, щодо примату міжнародного права. Так у ст. 9 Конституції України зазначається, що чинні міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, є частиною внутрішньодержавного права.

Також відповідно до ч. 4 ст. 55 Конституції кожен має право після використання всіх національних засобів правового захисту звертання за захистом своїх прав та свобод до відповідних міжнародних організацій, членом або учасником яких, є Україна [1].

В ієрархії джерел права в Україні норми Конституції України займають найвищий рівень. Тобто конституційні норми мають найвищу юридичну силу порівняно з іншими джерелами права національної правової системи. Отже норми міжнародних договорів, ратифікованих Верховною Радою України, мають нижчу юридичну силу, ніж норми Конституції, але вищу, ніж норми інших законодавчих актів України. В ієрархії джерел права національної системи України норми міжнародних договорів «розташовані» між нормами Конституції України та нормами інших законодавчих актів України [3, с. 24].

Вступ України до Ради Європи, засвідчив прийняття Україною на себе цілої низки міжнародно-правових зобов'язань, насамперед, щодо поваги та захисту прав людини. Чільне місце серед виконаних зобов'язань перед Радою Європи займає ратифікація Україною Конвенції про захист прав і основних свобод людини у 1997 р. з визнанням юрисдикції Європейського суду з прав людини [4, с. 40].

Європейський суд виносить свої рішення, керуючись нормами Конвенції і практикою застосування своїх попередніх рішень. Рішення Європейського суду є обов'язковими для держав. Що безпосередньо впливає на систему джерел національного права та являється яскравим прикладом імплементації норм міжнародного права.

Сучасна тенденція зміни варіантів співвідношення національного й міжнародного права багатьох держав зумовлена процесами зближення та взаємовпливу держав для якісного спільного вирішення загальних проблем, для забезпечення миру й безпеки. Практична потреба визначення варіанта співвідношення міжнародного та національного права для України нині є досить гострою, адже зовнішньополітична діяльність нашої держави спрямована на інтеграцію до світової та європейської системи міжнародного співробітництва [5, с. 217].

Варто зазначити, що постанови міжнародного права та постанови права внутрішньодержавного повинні перебувати у злагоді між собою. Внутрішньодержавне право не може суперечити міжнародному. Якщо ж подібні протиріччя є – держава зобов'язана усунути їх. Чим більше держава залучена до системи міжнародних відносин, тим більше вона залежить від міжнародного співтовариства, але тим же більше стає відкритою правова система цієї держави для безпосередньої дії міжнародного права.

Звичайно, що кожна держава у своєму законодавстві визначає власну систему співвідношення через встановлення в конституції норм, що передбачають особливості застосування норм міжнародного права в національному правопорядку.

Отже, у сучасному світі, в умовах постійного зростання взаємопов'язаності між державами, роль міжнародного права, як основного регулятора міждержавних відносин, має стабільну тенденцію до збільшення. Міжнародне право, як система юридичних норм, які регулюють міждержавні відносини з метою забезпечення миру та співробітництва [6, с. 128], повинно мати пріоритетний характер у сучасному правовому регулюванні міжнародних відносин. Особливо гостро це стосується України. Складна військово-політична ситуація на сході країни, питання Криму, цінності кордонів – все це не тільки внутрішньодержавні, а і міжнародні завдання країни.

Список використаних джерел:

1. Конституція України. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. с. 141.
2. Бисага Ю.М., Палінчак М.М., Белов Д.М., Данканич М.М. Міжнародні засоби захисту прав та свобод людини і громадянина – Ужгород, 2003. – 57 с.
3. Каленіченко Л.І. Співвідношення національного та міжнародного права в розрізі адаптації національної системи законодавства до європейського законодавства. *Юридичний науковий електронний журнал*. Випуск № 6, 2019 – С. 24-27.
4. Актуальні проблеми сучасного міжнародного права : зб. наук. ст. за матеріалами II Харк. міжнар.-прав. читань, присвяч. пам'яті проф. М. В. Яновського і В. С. Семенова, Харків, 21 листоп. 2016 р. : у 2 ч. / редкол.: А. П. Гетьман, І. В. Яковюк, В. І. Самощенко та ін. – Х., 2016. – Ч. 2. – 490 с.
5. Теорія держави і права: підручник для курсантів та студентів вищих навч. закл. / О.М. Бандурка, М.Ю. Бурдін, О.М. Головка, Д.В. Слинько, Л.І. Каленіченко та ін. Харків: Майдан, 2018. 436 с.
6. Савчук К.О., Драчов О.В. Генезис проблеми співвідношення міжнародного та внутрішньодержавного права. *Актуальні проблеми міжнародних відносин*. Випуск 93 (Частина II), 2010. – С.128.